

A: civilsamfund

Professor: Sunde fællesskaber i lokalsamfundet giver sunde borgere

DEBAT

12. marts 2019 kl. 2:00 | 0 kommentarer

Maden "kan noget mere" end bare at være næring, og ved at inddrage civilsamfundet kan man fremme sundhed igennem maden og spisningen, skriver professor Bent Egberg Mikkelsen. [Foto: Niels Ahlmann Olesen/Ritzau Scanpix]

DEBAT: Sundere og mere bæredygtige spisevaner er ikke bare noget, man kan overlade til den offentlige sundhedsfremmende indsats, men noget, der skabes i sociale fællesskaber, skriver Bent Egberg Mikkelsen.

Af Bent Egberg Mikkelsen

Professor, ph.d, Institut for Læring & Filosofi, Aalborg Universitet

Indrømmet. På overfladen er ligheden ikke slående. Men faktisk har man i både Baltimore, på Stillehavsøerne og Bornholm over de seneste ti år gjort sig grundige erfaringer med at udvikle sundere og sociale fællesskaber omkring mad i alle dens facetter.

Ideen er, at maden "kan noget mere" end bare at være næring.

På Bornholm har Sundhed & Lokalsamfund – SoL-programmet – skabt værdifulde erfaringer om borgerdreven sundhedsfremme.

CITAT

Tilsvarende har forskere på den amerikanske østkyst og på de amerikanske stillehavsøer udviklet ny viden om, hvordan man kan inddrage lokalsamfundets aktører, når det handler om at fremme sundhed igennem maden og spisningen.

Og nu har forskningslederne bag de tre programmer efter et længerevarende samarbejde sat sig sammen og skrevet deres erfaringer sammen i en artikel om de såkaldte multikomponentprogrammer, der netop er blevet publiceret i januarudgaven af tidsskriftet International Journal of Environmental Research and Public Health.

For hvad er i grunden hemmeligheden bag et godt samarbejde mellem forskere, det offentlige og alle civilsamfundets aktører, når man vil skabe bedre madfællesskaber og udnytte lokalsamfundets mangeartede ressourcer til at skabe sundhed og sammenhængskraft?

Hvorfor opfinde noget nyt?

Traditionelle sundhedsfremmeprogrammer, der for eksempel sigter efter at få os til at spise sundere, er ofte skruet sammen på den måde, at forskere og programdesignere leverer en færdigsyet intervention.

Den skulle så gerne være med til at ændre adfærd hos en gruppe mennesker i den valgte målgruppe.

Og ofte er der tale om meget bred indsats uden nogen egentlig lokal forankring. Man kan så måle effekten før og efter interventionen.

Denne tilgang er i høj grad forskerstyret og styret af ønsket om at vise, at der kan skabes en forskel i nogle udvalgte målbare adfærdsparametre.

At vi eksempelvis kommer til at spise mere frugt og grønt efter interventionen end før.

Den slags resultater er ofte nemme at publicere i videnskabelige tidsskrifter, uden at det nødvendigvis gavner lokalbefolkningen.

Den lokale og deltagende tilgang i modsætning hertil er udgangspunkt i lokalsamfundets fællesskaber og sigter på være lydhør over for borgernes ønsker.

Den tager udgangspunkt i tanken om ikke "at levere noget", men i at udnytte eksisterende ressourcer, som allerede findes lokalt.

Den tager afsæt i, at det ofte er muligt at identificere en lokal organisering.

En beboergruppe med fremdrift, en indkøbsforening med overskud og energi, en aktiv forældrebestyrelse eller lignende. Og den tager afsæt i, at der ofte allerede er lovende aktiviteter i gang.

Det kan være, der allerede findes en fælleshave, eller at der allerede findes en madklub eller indkøbsforening.

Eller en initiativrig ung iværksætter med gode ideer til, hvordan man kan bringe det lille landbrug ind i byen.

Ideen er at styrke de indsatser, der allerede findes, og at koordinere dem.

Formålet er at skabe en kollektiv bevidsthed om, at sundhed og fælleskab er en vigtig ressource – og opgave – for lokalsamfundet.

På den måde bliver sundere og mere bæredygtige spisevaner ikke bare noget, man kan overlade til den offentlige sundhedsfremmende indsats, men noget, der skabes i sociale fællesskaber.

Gør mange ting samtidigt – og gør det mange steder!

Klassisk videnskab sigter på at reducere kompleksitet og at gøre en ting ad gangen.

På den måde har man antaget, at man kunne finde ud af, hvilken af mange interventionskomponenter der virker.

Metaforen om ”den magiske kugle” bliver ofte brugt i den sammenhæng. Ideen om multikomponentprogrammer er den stik modsatte.

Den antager, at effekt og intensitet opnås ved, at mange mindre ting – der hver især er svære at måle på – sammenlagt skaber en kollektiv bevidsthed og dermed kan føre til blivende effekter og adfærdændringer.

Supermarkeder, kiosker, frivilligforeninger, fritidsordninger, skole, børnehaver.

Listen over stederne i lokalsamfundet, der på en eller anden måde har potentiale som madfællesskaber, er lang.

Groft sagt kan vi tænke på alle de steder uden for hjemmets fire vægge, hvor vi møder maden, dyrkningen, handlen og spisningen i en eller anden form.

Og hvor det sociale spiller, eller kan komme til at spille, en rolle.

Ideen med multikomponentinterventioner er groft sagt at ”gøre mange ting samtidig, men på en koordineret måde” med henblik på at skabe en fælles bevidsthed, som kan være med til at udvikle lokalsamfundets identitet som et fællesskab.

Ud over disse ”steder” kan vi tænke på de lokale medier som et potentielt fællesskab.

En af de allervigtigste erfaringer fra SoL-projektet på Bornholm var netop, at det lykkedes at involvere medierne aktivt i at opbygge et stærkt sundheds”brand”, der blev spredt effektivt i lokalsamfundet.

Og at det lykkedes at skabe en stærk alliance mellem aktører fra både det kommunale, det markedsdrevne og det civile samfund.

Og når vi for tiden er i gang med at udvikle SoL4.0, så bliver det med komponenter af stærke digitale og sociale medier, der skal være med til at binde programmets madfællesskaber endnu stærkere sammen.

Fire elementer, der kan gøre interventioner i lokalsamfund mere effektive

Design forankringen fra starten. Mange programmer, hvor forskere spiller en vigtig rolle, lider af, at de positive effekter af en indsats bygger på, at forskerne fungerer som igangsættere, proceskonsulenter og problemknusere.

Noget af denne effekt forsvinder typisk, når forskerne er væk. Derfor er det vigtigt at indtænke forankringen fra starten, for eksempel ved at arbejde på, at indsatsen indbygges i de kommunale politikker og strategier.

Skab bredt engagement og deltagelse. Det er vigtigt at involvere et bredt udsnit af lokalsamfundets aktører.

Det kan man gøre ved at udnytte viden om den "lokale evidens" og om, hvilke ressourcer der allerede findes i lokalsamfundet.

Og engagement og deltagelse gælder ikke bare offentlige aktører. Civilsamfundet og markedsaktørerne er mindst lige så vigtige.

Skab intensitet i indsats og aktiviteter. Det kan ske ved at sikre, at der skabes sammenhæng mellem programmets indsatser og komponenter.

Det kan man for eksempel gøre ved at skabe gode fora mellem interessenterne på tværs i lokalsamfundet, så der bliver muligheder for at koordinere indsatsen, og således at den får et fælles udtryk.

Planlæg en realistisk evaluering. Vi lever i et vidensamfund, hvor evidensen gerne skal være med til sikre, at innovation og nyskabelse bliver evalueret.

Så vi sikrer, at vi gør de rigtige ting og ikke spilder tid og ressourcer på overflødige ting.

Men en god evaluering skal ikke bare spørge, om hvorvidt noget virker, men også om hvorfor det virker – og hvorfor det ikke virker.

Aalborg Universitet »

Bent Egberg Mikkelsen »

debat@altinget.dk

Følg Civilsamfund

FAKTA

Dette indlæg er alene udtryk for skribentens egen holdning. Alle indlæg hos Altinget skal overholde de presseetiske regler.

Debatindlæg kan sendes til debat@altinget.dk

MEST LÆSTE ARTIKLER

---

1. Stemmerne er talt op: Sådan endte EP-valget 2019

---

2. Her er de europæiske resultater til europaparlamentsvalget 2019

---

3. Fritidspas, frivilligkonsulenter og GDPR: Her er Venstres tre forslag til styrkelse af civilsamfundet

---

4. Panik før lukketid: Fornyet usikkerhed om satspuljen presser små foreninger

---